

dalje omenjajo tod poleg že naštetih mitninskih postaj še mitnice v Knežaku, Zagorju, Pristavi, Celjah in drugod. Najprej je to ozemlje s tamkajšnjimi mitnicami služilo deželno knežji politiki prisilnih poti, pozneje pa popolni zapor neposrednih poti na beneško ozemlje. Prav zaradi tega so se mitnicam na Pivki priključile še mitnice pod Brkini in na Čičariji, kot na primer v Materijah, Javorju, Staradu, Golcu in Vodicach.

Ker je bil ves odpor zaledja proti prisilnim potem na Trst in dvojnimi mitnicam na Klancu brezuspešen, se je začela prav čez območje Pivke od začetka 16. stoletja dalje razvijati izredno močna kmečka tihotapska trgovina, ki je niso mogli preprečiti niti vsi deželno knežji ukrepi niti najstrožje nadzorstvo in velike kazni, povezane s prekrški. Zlasti močno je bilo tihotapstvo s soljo in so zaradi nje v zaledju nastajali vedno novi sejmi in središča solne trgovine. Tihotapska sol je šla preko Dolenjske tudi mimo Krškega in Brežic na Štajersko in celo v Zagreb, a tudi v Vojno krajino. Po sto in več tovornih konj, naloženih zlasti s soljo, se je pomikalo po skrivnih poteh iz beneških mest v zaledje. V zgodovinskih virih se tedaj prvič pojavljajo posebni pazniki na mitninskih postajah z nalogo, da preprečijo to tihotapsko trgovino (Contrabanden Knechte, Aufhalter Knechte); na posameznih mitninskih uradih jih je bilo tudi po 12 in so za svoje delo dobivali plačo (glej DAS F/I 72). Viri začno prav tedaj govoriti tudi o spopadih tovornikov, predvsem iz Notranjske in Čičarije, z mitninskimi pazniki, ko so si, zasačeni pri tihotapstvu, s silo poskušali izsiliti prehod in so v krvavih spopadih padale tudi žrtve.

V vsem tem je vsekakor začetek tistega zgodovinskega dogajanja, ki je dalo osnovo za nastanek tradicije o Martinu Krpanu, in je treba v 16. stoletju gledati čas, ko se je mogla začeti uveljavljati. Veliki napor, premagovanje nevarnosti, oboroženi spopadi in človeške žrtve pa so se tako vtisnile v spomin ljudstvu na območju Pivke, da je lahko prav tam zrasla najmočnejša tradicija o Martinu Krpanu, ki je tja postavila tudi njegov dom.

Ferdo Gestrič

DIE KRAINERISCHE DOMBASSEN

V nemških lokalnih listinah okoli leta 1800 se večkrat ponavlja apelativ *Dombass* »vrsta savske ladje«, n. pr. 1801 *auf krainerischen Dombassen mit einer Ladung von ungefähr 280 Zentner* (zbirka Kresije v DAS, opozorilo dr. Suyerja). Beseda je v nemščini popolnoma neznana, ne zasledimo je v nobenem slovarju, gotovo je samo krajevni tehnični termin, za katerega smemo sklepati, da so ga uporabljali tudi Slovenci. Srbohrvaško je *tumbas* »Brückenkahn«, izposojeno iz turškega *tombaz*. Slovenska oblika, ki je služila za predlogo nemški, bi se verjetno glasila *tombas. Miklošič, *Die türkischen Elemente in den südost- und osteuropäischen Sprachen II* 178 izvaja iz osmanskega *tombaz* tudi rusko *dubas* »Einbaum, Barke«, pol. *dubas* in romunsko *dubas* »Fähre«, kar se Vasmerju (REW I 377) dozdeva slovansko, izvedeno iz *dōbъ* »hrast«. Sufiksacija je vendarle dokaj nenavadna in še vedno se zdi Miklošičevo mnenje bolj verjetno. Žal ni v slovenščini po opustitvi savske plovbe ostalo nobenega sledu po tej besedi.

F. B.

GORDIJSKI VOZEL

Pred četrto stoletje je bilo zapisano, da dela deljenje besed Slovincem preglavice od prvega razreda ljudske šole pa do težke ure, ko pišejo svoj testament. Od takrat se je štrana kvečjemu še zapletla. Kako se mi ne bi bil izvil vzdih olajšanja, ko sem prebral, da jo je treba začeti odmotavati. Vendarle!

Predlogu dr. Bajca sta se do zdaj pridružila še dva, Toporišičev in Urbančičev. Zdi se, da so vsi kljub dobri volji še premalo sproščeni in brez potrebe razdrobljeni. Tu se bije pač več načel: tehnično (vprašanje prostora ali lepe oblike, izvor vsega zla), načelo blaglasnosti (naravne izgovorljivosti) in etimološko načelo (upoštevanje besedotvorja). Vsemu bo težko ugoditi! Jaz zase se še najbolj ogrevam za načelo naravne, neprisiljene izgovorljivosti, a brez pretirane strogosti (mes-to in mesto). Zmeraj poslušajmo, kako lahko besedo brez pačenja povemo »v obrokih«, vse drugo pa pustimo! Tehnični plati deljenja s tem seveda ne bi bilo povsem zadoščeno (razpoložljivi prostor!), vendar odtehta slušni in miselni občutek naravnosti, pa četudi bi se približali kje staremu zakonu o odprtih zlogih.

Stanko Kotnik